

Nova isprava o osnutku *Archivio del Generalato* u Zadru 1624. godine*

Filip Novosel

Hrvatski institut za povijest
Znanstveni odjel za ranonovovjekovnu povijest
Opatička ulica 10
HR – 10000 Zagreb
fnovosel1@gmail.com

Prethodno priopćenje
Primljeno: 3. 9. 2025.
Prihvaćeno: 12. 9. 2025.
UDK: 930.25(497.581.1)“1624“
DOI: 10.58565/vda.6.1.5

Sažetak

Ovaj rad donosi prijepis isprave pronađene pri nedavnom istraživanju u *Archivio di Stato di Venezia*. Isprava se odnosi na osnutak *Archivio del Generalato* u Zadru 1624. godine, jednoga od najvažnijih događaja za razvoj arhivističkih praksi na istočnom Jadranu u ranom novom vijeku. Prijepis je popraćen uvodnom studijom u kojoj se ukratko pojašnjava kontekst nastanka isprave i daje njezina evaluacija, a na samom kraju rada priložene su i fotografije transkribirane isprave.

Ključne riječi: arhivsko istraživanje, 17. stoljeće, *Archivio del Generalato*, Mletačka Republika, Provincija Dalmacija i Albanija, Zadar

Uvod

Obuzeti [arhivom, op. prev.], fascinirani smo kutijom gradiva kada ona napokon dođe, samim njezinim izgledom, dodiranjem korica, potom papira ili pergamene. Mučimo se s teško čitljivim rukopisom ili osjećamo olakšanje kada nam čitanje ide bez problema. Okrećemo stranice u nadi za pronalaskom, ne samo onoga što smo unaprijed pretpostavili nego [...] i za neočekivanim iznenađenjem. Sretni smo kada nešto nađemo, makar se naš pronalazak odnosio na kakav tužan, bolan, grozan događaj ili bio zbunjujuć. Sretni smo i kada nas taj naš pronalazak prisili da preispitamo svoje ranije shvaćanje teme koju istražujemo i restrukturiramo ju.¹

Pišući predgovor engleskom prijevodu knjige *Gout de l'archive* Arlette Farge, povjesničarka Natalie Zemon Davis izvrsno je opisala uzbuđenost povjesničara pri radu u arhivu i zadovoljstvo kada taj rad urodi plodom. Sama je autorica knjige, poznata francuska povjesničarka koja je svoj znanstveni opus u velikoj mjeri posvetila upravo iskustvu povjesničara u radu u arhivima, čitav proces arhivskog rada

* Istraživanje je provedeno u sklopu projekta Hrvatske zaklade za znanost *Izvori za hrvatsku povijest – istraživanje, kritičko izdavanje i analiza* (IP-2022-10-5130).

1 Arlette Farge, *The Allure of the Archives* (New Haven & London: Yale University Press, 2013.), xii (preveo autor).

detaljno elaborirala u svojem tekstu. Svaki je povjesničar istraživač iskusio taj poseban osjećaj pri pronalasku isprave koja mu se pojavila tijekom boravka u arhivu i prelistavanja brojnih arhivskih fondova, bez obzira radi li se o nekom malom arhivu ili jednom od onih s nepreglednom količinom najrazličitijeg arhivskoga gradiva. Pronaći ispravu koju smo tražili ciljano ili slučajno nabasati na neki važan, koristan ili barem zanimljiv podatak usput dok tražimo nešto sasvim drugo, osim osjećaja zadovoljstva, potiče daljnju znatiželju i želju za istraživanjem čime sam čin pronalaska dobiva na važnosti. Ovim se radom, u kojemu će se predstaviti jedan arhivski pronalazak, uz predstavljanje same isprave, upravo nastoji dati impuls za nastavak istraživačkog rada na temu povijesti arhiva u ranom novom vijeku.

Isprava o kojoj je ovdje riječ ne spada u kategoriju slučajnog pronalaska. Ona je rezultat istraživanja obavljenih u svrhu priprema izlaganja pod naslovom „*Archivio del Generalato* – osnutak 1624. godine i rad njegovih prvih arhivista“ održanoga na znanstvenom skupu *Škrinja povlastica: povijesno-filološke refleksije* organiziranomu u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu 28. i 29. studenoga 2024. te je, uz ostalu arhivsku građu, upotrijebljena za pisanje istoimenog teksta za zbornik radova sa spomenutog skupa koji je već predan urednicima. Iako je inicijalna ideja bila da se transkripcija donese u spomenutom tekstu, s obzirom na njezinu važnost za današnji Državni arhiv u Zadru, dogovorno je odlučeno da se objavi na ovom mjestu. Naime, već se iz naslova jasno može vidjeti kako se radi o ispravi vezanoj za godinu od krucijalne važnosti za razvoj ranonovovjekovnih arhivističkih praksi u Zadru i čitavoj mletačkoj Provinciji Dalmaciji i Albaniji – 1624. koju obilježava osnutak *Archivio del Generalato* u Zadru. Kao autor i pronalazač isprave ovime sam htio izraziti zahvalnost djelatnicima Državnog arhiva u Zadru na konstantnoj pomoći pri mojim redovitim istraživačkim posjetama njihovoj instituciji te time dati svoj doprinos pri obilježavanju 401. godišnjice osnutka Arhiva. Nikad neću prežaliti što ovu ispravu nisam „iskopao“ za jubilarnu 400. obljetnicu, ali u konačnici najvažnije je da je istraživački rezultat ovdje i da ga je moguće prezentirati kako stručnoj tako i široj javnosti. No, prije samog početka, jedna napomena. Koliko god tema povijesti arhiva bila zanimljiva i važna za proučavanje i iz povjesničarske i iz arhivističke perspektive, u ovom se radu neće detaljnije govoriti o nastanku i počecima rada ovog arhiva jer je ta tematika detaljno obrađena u spomenutom radu sa znanstvenog skupa. Na ovom mjestu u fokusu će isključivo biti pronađena isprava, uz ocrtavanje barem osnovnog konteksta unutar kojega se ovaj pronalazak treba promatrati.

Vrlo je dobro poznato da istočnojadranska obala ima bogatu i dugu tradiciju razvoja arhivističkih praksi koje se mogu pratiti još u srednjem i ranom novom vijeku. Nažalost, ne može se reći da je ova tema u velikoj mjeri zaokupljala interes povjesničara i arhivista, unatoč tomu što su joj pojedini istraživači posvetili svoju pozor-

nost.² Naime, uz rekonstruiranje nekih osnovnih podataka o povijesti arhiva i arhivističkih praksi u predmodernom dobu, ova tema među hrvatskim povjesničarima nije pustila dublje korijenje unatoč tomu što je prije dvadesetak godina u stranoj historiografiji prepoznata kao važna, rezultirajući takozvanim arhivskim obratom i razvitkom zasebne historiografske poddiscipline kojoj je u fokusu istraživanje arhiva iz najrazličitijih aspekata povijesne znanosti.³ Unatoč deficitarnosti istraživanja fenomena arhivističkih praksi tijekom povijesti u okvirima domaće historiografije i arhivistike, treba reći da je ta tema u Zadru relativno dobro zastupljena u usporedbi s nekim drugim istočnojadranskim komunama. Tradicija istraživanja arhivističkih praksi u Zadru od srednjeg vijeka traje preko stotinu godina, može se pratiti od teksta Ante Miloševića u časopisu *Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog Zemaljskog arkiva* iz 1916. godine zaključno s prošlogodišnjom monografijom izdanom povodom 400. obljetnice osnutka *Archivio del Generalato*, izravnog prethodnika današnjeg Državnog arhiva u Zadru.⁴ Svakako, 1624. godina, u koju datira i ovdje predstavljena isprava, nezaobilazna je u proučavanju prošlosti zadarskih arhiva te ne postoji rad koji tu godinu ne spominje kao prekretnicu i institucionalizaciju arhivske ustanove u mletačkoj Provinciji Dalmaciji i Albaniji. Sva dosadašnja saznanja o tom događaju baziraju se na već dobro poznatoj ispravi generalnog providura Dalmacije i Albanije Francesca Molina (1623. – 1625.)⁵ u kojoj se vrlo detaljno govori o činu osnutka arhiva, njegovoj organizaciji, opsegu usluga i naknadama za njihovo izvršavanje te se imenuje prvi voditelj arhiva. Usto, Molina isprava poziva se na odluku mletačkog Senata navodeći točan datum njezina izdavanja – 13. srpnja iste godine. Orijehtirajući se prema ovom podatku, a s obzirom na sustavnost mletačkog upravnog aparata, nije bilo teško pronaći spomenutu ispravu Senata među brojnim spisima pohranjenima u *Archivio di stato di Venezia*,

2 Za literaturu o arhivima u Hrvatskoj, v.: Ivana Prgin, Vlatka Lemić, „Prilog bibliografiji radova o državnim arhivima u Republici Hrvatskoj“, *Arhivski vjesnik*, vol. 47, br. 2 (2004), 107-118.

3 O tome, više v.: Randolph C. Head, „Preface: Historical research on archives and knowledge cultures: an interdisciplinary wave“, *Archival Science* vol. 10, br. 3 (2010), 191; Anne Gilliland, „Afterword: in and out of the archives“, *Archival Science* vol. 10, br. 3 (2010), 335; Elizabeth Yale, „The History of Archives: The State of the Disciplines“, *Book History* vol. 1 (2015), 333-334. Posebno o literaturi vezanoj za poddisciplinu povijesti arhiva, v.: Randolph C. Head, *Making Archives in Early Modern Europe* (Cambridge: Cambridge University Press, 2019.), 22-40.

4 Temeljiti pregled bibliografije nalazi se u recentnijim izdanjima vezanima uz povijest arhiva, v.: *Vodič Državnoga arhiva u Zadru*, sv. I, ur. Josip Kolanović (Zadar: Državni arhiv u Zadru, 2014.), 48; Ante Milošević, „Opis arhiva c. kr. dalmatinskog namjesništva u Zadru“, *Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog Zemaljskog arkiva* 18 (1916), 29-40; Ivana Burić, „Povijest arhiva“, u: *DAZD 400. 400 godina Državnog arhiva u Zadru 1624. – 2024.*, ur. Ante Gverić (Zadar: Državni arhiv u Zadru, 2024.), 6-45.

5 Državni arhiv u Zadru (Hrvatska). HR-DAZD-1, Generalni providuri za Dalmaciju i Albaniju (1597. – 1797.) (dalje: HR-DAZD-1, GPDA), Francesco Molin (1623. – 1625.), kutija 3, knjiga 1, fol. 51r-54v.

stoga na samu potragu nije potrošeno puno vremena ni energije. Štoviše, pomalo začuđuje što prethodni istraživači ove teme nisu već odavno poduzeli taj pothvat.

Isprava pronađena u *Archivio di Stato di Venezia* nalazi se u fondu pod nazivom *Senato. Delibrazioni*⁶ u podseriji *Mar* naziva *Filze*⁷ i nije paginirana. Kako je praksa Mletačke Republike u smislu prikupljanja, čuvanja i pohranjivanja isprava u ranom novom vijeku bila jedna od najrazvijenijih u Europi, za svaki izdani dokument izrađivala bi se barem još jedna kopija.⁸ Ovakva praksa nije zaobišla ni spomenutu ispravu pa se njezin prijepis može pronaći u istom fondu i istoj podseriji pod nazivom *Registri*.⁹ Radi se o dukali¹⁰ kojom se odobrava osnivanje *Archivio del Generalato* u Zadru. Dakako, s obzirom na razvijenost mletačkog administrativnog aparata, original i službeni prijepis nisu pisani istom rukom. No, uz minimalne grafijske razlike, oba zapisa gotovo su identična, jedino u originalu na početku stoji *1624, à 13. Luglio in Pregadi*, a na kraju „*1624, à XI. luglio [...] Vettor Barbaro, Secretario*. Također, službeni prijepis je, za razliku od originala, paginiran. Treba napomenuti da je, s obzirom na spomenutu identičnost dvaju tekstova, za transkripciju isprave poslužila službena kopija iz jednostavnog razloga što je rukopis ljepši i uredniji, iako se ne može reći da je original nečitak, što je vidljivo iz priloženih fotografija isprave na kraju ovog rada. Oba rukopisa pisana su tipičnom talijanskom kurzivnom humanistikom, već dugo u potpunosti ukorijenjenom u mletačku administrativnu pismenu produkciju, bez korištenja velikog broja abrevijacija, uopće uobičajene prakse u mletačkoj administraciji. Isprava je isto tako sastavljena i na tipičnom jeziku onoga vremena korištenom u administrativne svrhe na različitim razinama mletačke uprave – talijanskom jeziku 17. stoljeća, inače s elementima mletačkog idioma koji se zbog kratkoće ove isprave u njoj ne može konkretno uočiti. Sve navedene karakteristike originala i službenog prijepisa isprave olakšavale su izradu prijepisa i nije bilo potrebno odstupati od uobičajenih egdotičkih pravila. Konkretno, prijepis se donosi u svojem integralnom obliku, maksimalno poštujući izvorni oblik originalnog teksta. Iako je mali broj abrevijacija unesen bez posebnog označavanja u prijepisu, pisanje pojedinih slova unutar riječi, danas neuobičajenih

6 O ovom fondu više v.: Andrea da Mosto, *L'Archivio di Stato di Venezia. Indice generale, storico, descrittivo ed analitico*, sv. I (Rim: Biblioteca d'Arte editrice, 1937.), 38-39.

7 *Archivio di Stato di Venezia* (Italija). IT-ASVe Senato. Delibrazioni, Mar (dalje: IT-ASVe SDM), *Filze*, 1624 (zugnio-agosto), b. 244.

8 O arhivističkim praksama u Mletačkoj Republici ranog novog vijeka, npr. v.: Filippo de Vivo, „Ordering the Archive in Early modern Venice (1400-1650)“, *Archival Science* 10 (2010), 231-248.

9 IT-ASVe SDM, *Registri*, 1624 (1. marzo – 24. febrero, more veneto), b. 82, fol. 114v-115r.

10 Sam termin ne spominje se u ovdje predstavljenoj ispravi, nego u poznatoj ispravi Francesca Molina koji ju u svojem tekstu naziva *lettere ducale*, v.: HR-DAZD-1, GPDA, Francesco Molin (1623. – 1625.), fol. 51v.

u suvremenom talijanskom jeziku poput „u“ umjesto „v“, prenio se kao u originalu, a u istom su se smislu poštivala i velika i mala slova na početku pojedinih riječi.

O čemu konkretno ova isprava govori? S obzirom na opseg, sam tekst ne donosi previše informacija, i za razna pitanja vezana za osnutak arhiva u Zadru puno je sadržajnije i dulja poznata isprava Francesca Molina. No, koliko god bila štura, ova isprava otkriva kako je proces osnutka arhiva uopće tekao. Najprije, zanimljivo je kako se mletačka središnjica ogradila od bilo kakvih obveza financiranja nove institucije i svu brigu oko organizacije prepustila vlastima u Provinciji. No, najbitnije je da je iz isprave jasno da je arhiv u Zadru osnovan na inicijativu samoga generalnog providura mletačke Provincije Dalmacije i Albanije, a ne Senata. Naime, ova je odluka Senata zapravo samo potvrda i odobrenje Molinove želje da se osnuje *Archivio del Generalato*, što se jasno razaznaje iz riječi „*La risoluzione uostra de instituir un archiuo de scritture ciuili, et criminali del Generalato a commodo, et benefificio di quelle Prouincie tanto piu è da noi lodata...*“ kojima počinje isprava. Generalni providur čak je predložio i prvoga voditelja arhiva, stanovitog Nicolò Vegliu, što je Senat također podržao. Dakle, sve što ova isprava sadržava zapravo je samo odobravanje molbe generalnog providura uz napomenu o njegovoj odgovornosti za organizaciju i financiranje njegove ideje. Neki pisani trag o slanju inicijalnih planova i ranijih molbi generalnog providura upućenih Senatu, koji su zasigurno prethodili izdavanju ove dukale, za sada nije pronađen. Nažalost, u ovoj ispravi nema referiranja na neko ranije pismo generalnog providura, što otežava daljnju potragu, ali opet ne znači da buduća arhivska istraživanja neće pronaći novi trag i konačno konkretne materijale koji su prethodili ovomu.

Na kraju, koja je važnost ove isprave, s obzirom na to da nam izravno ne donosi nove informacije o osnutku *Archivio del Generalato* u Zadru? Prije svega, kako je već navedeno, ona nam otkriva način na koji je mletačka središnjica komunicirala sa svojim posjedima na čitavom prostoru Republike Sv. Marka jer, kako će se vidjeti u spomenutom radu u zborniku sa znanstvenog skupa *Škrinja povlastica*, ovaj čin osnutka arhiva u Zadru nije bio poseban, već je itekako odražavao upravne promjene 17. stoljeća na razini čitave države. Spomenuto je kako središnjica nije namjeravala snositi bilo kakve financijske troškove i organizacijsku odgovornost. Ta činjenica ukazuje na njezine ograničene mogućnosti s jedne i oslanjanje na vlastite predstavnike vlasti u Provinciji s druge strane, koji su ionako imali jasan model za osnivanje i vođenje ovakve institucije na temelju već postojećih, čime bi se mogla objasniti i šturost same dukale bez konkretnih smjernica za osnivanje i funkcioniranje novouspostavljene institucije. Konačno, sve to mletačku Provinciju Dalmaciju i Albaniju na čelu s glavnim gradom Zadrom pozicionira kao ravnopravnu unutar šireg vremenskog i prostornog konteksta Mletačke Republike i ni u kojem slučaju zanemarenu u odnosu na neke druge dijelove ove velike države koja se u

tom trenutku protezala od sjevera Apeninskog poluotoka do Egejskog mora. No, osim samih novih spoznaja o razumijevanju i značenju osnutka *Archivio del Generalato* u Zadru, ova isprava upućuje na još nešto. Konkretno, njezin je pronalazak indikator da izvori za povijest početka rada ovog arhiva nisu iscrpljeni i kako se istraživanje još ne bi trebalo smatrati završenim. Stoga, nakon predstavljanja ovog kratkog priloga, za dodatno poznavanje i razumijevanje ove teme svakako bi bilo vrijedno poduzeti daljnje istraživačke pothvate i u Zadru i u Veneciji što će svakako pridonijeti novim saznanjima o razvoju arhivističkih praksi na prostoru Dalmacije u ranom novom vijeku.

Prijepis

13. VII. 1624.

*Odluka mletačkog Senata o osnutku arhiva generalnog providura u Zadru.
Službeni prijepis.*

(fol. 114v)

XIII. detto¹¹

Al Proueditor General in Dalmatia et Albania

La resolutione uostra de instituir un archiuio (**fol. 115r**) de scritte ciuili, et criminali del Generalato a commodo, et beneficio di quelle Prouincie tanto piu è da noi lodata, et ci riesce di sodisfatione quanto che ci uiene accompagnata dalla proposta di confidarlo alla cura del fedelissimo Nicolo Veglia persona di quel ualore, et integrita, che in tanti altri carichi publici, et importanti occorenze s'è per il corso di molti anni isperimentata però approbamo, et confirmamo col Senato la detta uostra resolutione, et la persona del detto fedelissimo Nicolo Veglia con titolo di Coadiutore ordinario dell'officio cosi ciuile, come criminale del Generalato senza alcun dispendio di salario, ò altro interesse publico, ma con le sole utilità straordinarie solite in tutto, et consuete delli Coadiutori ordinarii delle Cancellarie di Terra Ferma le quali utilità douerano con terminatione uostra esser limitate, come stimerete ragioneuole, douendo uoi proueder anco del luoco per conseruarsi le dette scritte raccomandate alla custodia, et fede ben conosciuta di esso Veglia con quello di piu, che ui parerà per intiera essecutione di questo publico seruitio, et a consolatione ragioneuole dell'istesso Coadiutore benemerito suddeto nostro, essendo egli tenuto di essercitar il carico personalmente.

- 96¹²

- 7

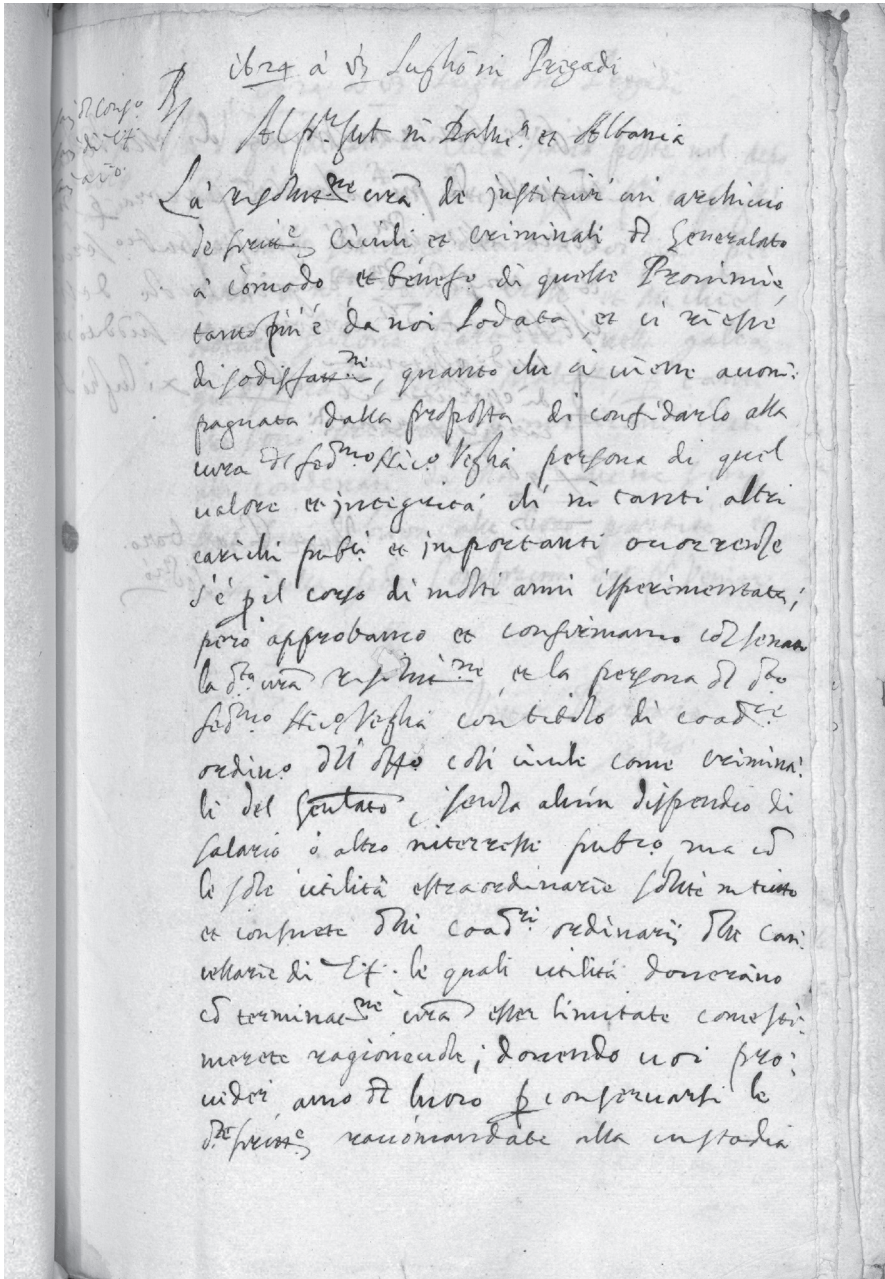
- 17

11 Uobičajeno skraćeno navođenje datuma referira se na jedan od prethodnih punih navoda iz čega je jasno da se radi o srpnju 1624. godine.

12 Brojevi na kraju najvjerojatnije predstavljaju rezultate izglasavanja iznesenog prijedloga *zalsuzdržan/protiv*.

Prilog

Fotografije originala i službenog prijepisa dukale mletačkog Senata kojim se odobrava osnivanje *Archivio di Generalato* u Zadru

et fide ben conpuncta di no hgh
 lo quello di piu che tu pareva e
 tierca ^{di} di questo pubco per
 ce a confidat^m ragioni vada del
 istesso coad^o abruozio suddio
 di ^{di} epitema
 di epitema a ^{di} a xilufio
 curio puzat^o
 790
 15
 Vitor Brabaro.
 Sec^o

Nb. D.C. xxiv. Adi. v. l. luglio

Conde
 Con di 70.
 abente
 Baraffi
 S. del Con.
 abente
 Con di 7.
 S. di 7. 7.
 S. in ord.

Che delli' Provvisi et Satomi alli Arsenal, come
 contristians nella loro risposta hora detto siano
 mandati a Malanuco al Cap. della guardia della
 Vise del guarnen, et vice d' Horia Capello remi bento
 per la galea sua da vincher in luca de abentato
 che li bon stati costi dalle fortune di giorni pas-
 sati; mentre ritornava dalla haver conato di or-
 dine no il Principe di Bisignano a Pescara, acio
 per tal mancamento egli non resti impedito nel so-
 no buon servizio, Et presta nel suo carico alle
 cose suo

L. 199 a g. luglio 1624 in Coll.
 0 5 / 17 0 2
 2 0

xij. detto

S. del C.
 S. di 7. 7.
 S. in ord.

Che di omi denari di pecca siano potte nel de-
 posito dell' Armamento, et dare a quelli Prov. et
 Ragioni lire mille settecento ottanta doi 7. 12.
 per darli a n. Quare Coste, et Michel Notaro
 fuoro Barberi nella galea gia Vice Opposto
 et Benedetto Maliz. per tanto che sono crediti
 per medicamenti dati alli condannati di essa ga-
 lea, che se sono stati fatti debitori alle loro por-
 tate, et come dalla fede ritenuta dal Secur.
 Venier

L. 90
 7
 17

xij. detto

S. del C.
 S. di 7. 7.
 S. in ord.

Al Bar. Gual. in Baln. et Albania
 La resolutione sua de instituir un archivio

S. del
 S. di 7.
 S. in ord.

118

M. D. C. XXIV. Adi xij. luglio

Le sentenze civili et criminali del Generalato
 a commodo, et beneficio di quelle Provincie tanto
 più e da noi lodata, et ci riesce di ridire quanto
 che ci viene accompagnata dalla propria di con-
 fidarsi alla cura del fed.^{mo} Reale Regia per-
 sona di quel valore, et integrità che in tanti
 altri carichi publici et Important. occorrenza
 s'è per il corso di molti anni sperimentata, per
 appropiata, et confermata col Senato la detta nostra
 resolutione, et la persona del detto fed.^{mo} Reale
 Regia con titolo di Cons.^o ordinario dell'offi-
 cio civile, come criminale dal Generalato senza
 alcun dispendio di salario, o altro interesse
 publico, ma con le sole utilità straordinarie
 solite in tutto, et consueta delli Cons.^o ordinarij
 della Cancelleria di T. F. le quali utilità do-
 veranno con terminazione una esser limitata, come
 stimerete ragionevole, dovendo noi posseder aries
 del Luoco per conservarsi le dette scritture recom-
 mandate alla custodia, et fede per conoscenza
 di esso Regia con quello di più che vi parera
 per miglior esecuzione di questo publico servizio,
 et a soddisfazione ragionevole dell'istesso Cons.^o
 benemerito suddito suo, essendo egli tenuto d'esse-
 ritare il carico personalmente.

796
 7
 17

Lij. dato

che di ogni danaro di cassa siano posti nel De-
 positio dell'Arcivescovo, et dati a quelli Prov.

del C.
 di
 ai di

IZVORI I LITERATURA

Izvori

Archivio di Stato di Venezia (Republika Italija)

IT-ASVe Senato. Deliberazioni, Mar, Filze (1545. – 1797.)

IT-ASVe Senato. Deliberazioni, Mar, Registri (1440. – 1797.)

Državni arhiv u Zadru (Hrvatska)

HR-DAZD-1, Generalni providuri za Dalmaciju i Albaniju (1597. – 1797.)

Literatura

Burić, Ivana. „Povijest arhiva“. U: *DAZD 400. 400 godina Državnog arhiva u Zadru 1624. – 2024.*, ur. Ante Gverić, 6-45. Zadar: Državni arhiv u Zadru, 2024.

Farge, Arlette. *The Allure of the Archives*. New Haven & London: Yale University Press, 2013.

Gilliland, Anne. „Afterword: in and out of the archives“. *Archival Science* vol. 10, br. 3 (2010), 333-343.

Head, Randolph C. *Making Archives in Early Modern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.

Head, Randolph C. „Preface: Historical research on archives and knowledge cultures: an interdisciplinary wave“. *Archival Science* vol. 10, br. 3 (2010), 191-194.

Milošević, Ante. „Opis arhiva c. kr. dalmatinskog namjesništva u Zadru“. *Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog Zemaljskog arkiva* 18 (1916), 29-40.

Mosto, Andrea da. *L'Archivio di Stato di Venezia. Indice generale, storico, descrittivo ed analitico*, sv. I. Rim: Biblioteca d'Arte editrice, 1937.

Prgin, Ivana; Lemić, Vlatka. „Prilog bibliografiji radova o državnim arhivima u Republici Hrvatskoj“. *Arhivski vjesnik*, vol. 47, br. 2 (2004), 107-118.

Vivo, Filippo de. „Ordering the Archive in Early modern Venice (1400-1650)“. *Archival Science* 10 (2010), 231-248.

Vodič Državnoga arhiva u Zadru, sv. I, ur. Josip Kolanović. Zadar: Državni arhiv u Zadru, 2014.

Yale, Elizabeth. „The History of Archives: The State of the Disciplines“. *Book History* vol. 1 (2015), 332-359.

A New Document on the Establishment of the *Archivio del Generalato* in Zadar in 1624

Summary

Regular visits by historians to archives always result in new discoveries related to various topics in the history of the eastern Adriatic in the early modern period. Similarly, recent research conducted in the *Archivio di Stato di Venezia* revealed an interesting document concerning one of the most important moments in the history of archival practices in early modern Dalmatia – the establishment of the *Archivio del Generalato* in Zadar in 1624. This paper provides a complete transcription of the aforementioned document, preceded by a brief introductory study which builds on a previously written text submitted for publication in the proceedings of the conference *Škrinja povlastica: povijesno-filološke refleksije*, in which the beginnings of the archive's work are presented in more detail on the basis of this and other documents, in the context of early 17th-century archival practices. The introductory study, in addition to reviewing the current state of research on the establishment of the archive in contemporary Croatian historiography and archival science, provides a substantive evaluation of the significance of the presented document for this relatively well-known and researched topic, as well as a comparison with the known decision of the General Provveditor Francesco Molin (1623–1625), the founder of the archive, on which previous knowledge of this event has been based. The introduction presents the physical, linguistic, and graphic features of the document and elaborates on the egdotic approach chosen for the transcription of the text. In the final part of the introduction, the significance of the establishment of the *Archivio del Generalato* for the city of Zadar and the Venetian Province of Dalmatia and Albania is explained in the broader context of the relationship between the central Venetian authorities and their possessions across the entire Venetian Republic, as well as the significance of founding archives outside Venice itself as an important mechanism used for the aforementioned administrative purposes, reflecting the general changes and reforms in Venetian administration that took place at the end of the 16th and the beginning of the 17th century. By presenting this newly discovered document for a well-known topic, the paper highlights the possibility of additional, hitherto unknown archival sources and the need for further research endeavours. As an appendix to the transcription, photographs of the original document are also provided in the paper.

Keywords: archival research, 17th century, *Archivio del Generalato*, Venetian Republic, Province of Dalmatia and Albania, Zadar